

Jesús Florit, un dels jutges a qui va correspondre estudiar aquestes quere- lles, ordena el 6 d'octubre de 1986 que es paralitzin els trasllats mentre no s'aclareixi de quina manera són realit- zats. Només dos dies més tard, però, el mateix magistrat permet que conti- nuïn els canvis de residència perquè troba que es fan de manera correcta i perquè, en tot cas, diu que «depenen d'una decisió mèdica i no jurídica». Aquesta opinió del jutge no era la que tenia un determinat sector del món mè- dic català. D'aquesta manera, la jun- ta de la secció de psiquiatria del Col- legi de Metges va intervenir en l'afer per dir que li semblava que la distribució de pacients de la Santa Creu cap a d'al- tres entitats es realitzava més per una exigència político-administrativa que per criteris exclusivament assistencials.

Intent de suïcidi

Quan les discrepàncies entre detrac- tors i partidaris eren més dures, un pa- cient va intentar matar-se. El suïcida, Manuel Robles, va lligar durant la nit el seu cinturó al pom de la finestra de la seva habitació i va penjar-se. El per- sonal sanitari va adonar-se a temps d'aquesta situació i va poder resoldre- la, sense problemes. Segons un infor- me mèdic, Manuel Robles va adoptar la decisió de traure's la vida perquè no volia que el separessin d'una malalta, Rosa Martínez, amb la qual mantenia de feia temps relacions sentimentals. A tots dos els havien comunicat que els portarien a hospitals diferents i això els havia fet tornar-se «poc comunicatius i tristos».

Però ni la controvèrsia originada ni els incidents van fer recapacitar la Di- putació o l'Ajuntament. Els trasllats van continuar efectuant-se fins que el 30 de setembre de 1987 la Santa Creu va quedar definitivament buida. Tal com s'havia planejat, una part dels in- terns havia anat a geriàtrics o a pisos particulars i la majoria havia ingressat en entitats psiquiàtriques: 109 havien anat al Frenopàtic, 78 a Sant Boi i d'al- tres petits grups al Sagrat Cor i Mar- torell. L'Associació de Familiars no va trigar a fer pública l'evolució que ha- vien tingut els pacients. El fet més des- tacable era que trenta-dos havien mort. Les primeres defuncions s'havien pro- duït en pocs mesos. Al març de 1987 ja havien expirat cinc homes i deu do- nes, que tenien entre 60 i 99 anys. I en- tre l'abril i el desembre van deixar de viure 17 més, que tenien entre 35 i 80 anys. Aquestes morts van ser diagnò- sticades com casos d'úlceres, diabetis, càncer o infarts. Però les famílies van

recordar que a la Santa Creu l'índex de mortandat no era tan elevat, es reduïa a una persona cada mes i, com a molt, dos en el període hivernal. Els porta- veus de l'associació creuen que, en rea- litat, els malalts amb patiments crònics no van poder superar el canvi radical que els va suposar haver d'adaptar-se a un nou tipus de vida. Per aquesta raó, van posar tots els fets en coneixement del fiscal encarregat de supervi- sar psiquiàtrics, Pedro Martínez. I aquest va començar a realitzar les in- vestigacions oportunes a final del pas- sat mes de gener.

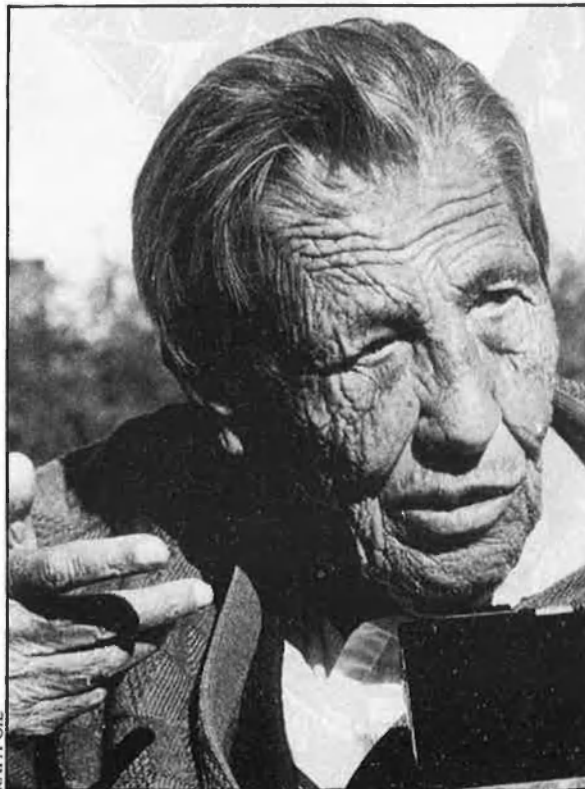
Per començar, el fiscal va sol·licitar a la Diputació que l'informés àmplia- ment de les característiques de cadas- cuna de les residències a què van ser portats els pacients de la Santa Creu. Així mateix, va demanar els historials mèdics dels malalts amb la intenció que fossin revisats pels forenses. Tot i que la investigació no ha fet més que co-

mençar, ja s'han descobert alguns de- tallats significatius, com que el Frenopà- tic, on van expirar el major nombre de persones, no va tenir un metge inter- nista fins a principis d'aquest mes de febrer i que, fins aquesta data, deter- minades atencions les havien de cobrir sis facultatius amb una dedicació set- manal de vint hores. Però les diligèn- cies encara són verdes, les proves més decisives encara romanen inacabades. Fins d'aquí a unes setmanes no és pre- visible que es tinguin informacions concloents. Durant aquest temps, el fiscal haurà d'esbrinar si la qualitat as- sistencial dels hospitals mentals era la correcta envers els ex-malalts de la San- ta Creu i, en el cas que demostrï que era deficient, si això va poder influir d'alguna manera en la precipitació de les morts. Quan totes aquestes dades es coneguin, la història ja no serà tan estranya, tindrà una explicació o una altra. □

PLA DE REFORMA PSIQUIÀTRICA: DIVISIÓ DE CRITERIS

¿Tornen els malalts al mur de Bétera?

De fa uns mesos, el Pla de Reforma Psiquiàtrica, basat en la deshospitalització dels pacients, és objecte de crítiques per part d'UGT, que aposta pel retorn del «mur». Els malalts, en canvi, estan per la reforma.

«El soroll de l'electroxoc encara em fa mal de cap».

Ester Roig

«**E**m van disciplinar tant a Jesús que m'han deixat sorda. El soroll del botxí (l'electroxoc) a vegades encara em fa mal de cap. És com un brunzit al cervell que, quan comença, no acaba mai...». Adoració Sánchez té 84 anys i n'ha passat 48 tan- cada al manicomi; el per- què, el diu una paraula del seu informe mèdic: «esquizofrènia». Actual- ment i des de l'any 1986, en què la van donar d'al- ta, d'acord amb el pla de deshospitalització, viu en una residència al Vedat de Torrent (l'Horta) amb on- ze dones més. Ara, Ado- ració conviu dins un règim familiar i pot entrar i eixir quan vulga; la porta, la té oberta. Cap d'aquestes dones no ha tornat a casa

TEATRE OLYMPIA

ESPAI ALTERNATIU

FINS AL DIUMENGE 28

1a. Temporada 1988

TAG TEATRO

FREAKS

Direcció: *Cario Boso*
Escenografia: *Emanuele Luzzati*
Vestuari: *Rosalba Magini*
Màscares: *Stefano Perocco*
Il·luminació: *Marco Sampietro*

CENTRE DRAMÀTIC
GENERALITAT VALENCIANA
Direcció: Juli Antonino Utrilla Zamora

GENERALITAT VALENCIANA
Cooperació de Teatre, Teatre i Teatre

Cooproducció TAG - Teatro de Venècia - Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana

- Ayuntamiento de Venècia - Teatro Goldoni

«A Jesús no ens deixaven fer res».

seua perquè els parents fa anys que no donen senyals de vida.

«Ací sóc feliç —diu—, d'ací al cel. No hi cap supervisora que em diga què he de fer i ningú no em prohibeix que em cuide de les plantes. Dorm tant com vull, escric quan tinc ganes i ara estic pensant construir una granja petita darrere d'aquest mur. Algunes vesprades, m'arregle i vaig a passejar amb les amigues per la urbanització... Això és viure». A. Sánchez va estar interna per primera vegada al Sanatori Psiquiàtric «Padre Gilarberto» i després va passar, junt amb altres pacients, a la Misericòrdia; un lloc al qual, per alguna raó, anomena «la Moncloa». No sap en quin any va ser hospitalitzada i tampoc no vol recordar-se'n. «Aquella —diu— va ser una mala època. Em donaven molts medicaments i per això hi ha coses que confonc. Clar que a poc a poc —conta rient-se— vaig anar aprenent i les pastilles tòxiques les ficava a la butxaca». Quan se li pregunta com la tractava el personal sanitari a la Misericòrdia, contesta tallant, «sí, vaig rebre, no estava a casa meua. Quan m'han tractat malament, m'he aguantat». No hi ha una altra resposta, tot seguit comença a imitar el bronzit de l'electroxoc i et parla de la sordesa que encara li dura.

Encarnació Monasol viu també a la residència; el Pla de Reforma Psiquiàtrica la va traure el 86 de Jesús després d'un llarg anar i tornar. És mestra d'escola i ha estat internada des de l'any 1935. El motiu del seu primer ingrés és, segons conta, per un fort dolor al pit

que li va agafar quan era molt jove. «Un metge que es diu D. Leandro m'atengué a la infermeria. Tenia molt de dolor i em donà unes pastilles que em llevaren la gana de menjar durant tot el dia. El dolor no se n'anava i per la nit el metge va tornar i em ficà una injecció que em deixà dormint durant uns dies. Quan vaig despertar, el dolor havia desaparegut i vaig quedar ingressada. No sé per què».

Encarnació no vol contar res més, l'únic que encara la preocupa als seus 82 anys són aquelles oposicions que no va aprovar després de la guerra. On ha estat, diu que ha estat bé, si de cas, alguna vegada l'han deixada sense visita. A ella, li agrada tractar bé la gent encara que reba algun mal tracte. No es queixa de res, i menys ara que pot fer el que vulga. «Llàstima que l'alta me l'han donada tan vella,estic molt cansada per a començar a viure», assegura. A la residència, Encarnació Monasol encara no sap què fer. Durant els 47 anys que ha estat internada no ha fet res, «és que a Jesús no ens deixaven fer res de res, com a molt el llit als matins. La resta d'hores les passàvem mirant el sol, quan en feia».

La que sí que treballava, i molt, és Àngels Civera. La seua cunyada era amiga íntima de la superiora, una tal sor Raquel. Per aquesta amistat, Àngels, retardada mental, s'ha passat 10 anys de la seua vida pelant creïlles. El més sorprenent, però, és com va entrar a Jesús. «Va ser per la influència de don Vicente López Rosat, que havia fet el batxillerat amb el meu germà. Don Vicente va dir «dus-la que ací nosaltres la cuidarem». Els metges m'examinaren i no em trobaren res, aleshores preguntaren per què estava jo allí i vaig dir

«A Jesús he estat bé, però el Pati Centre —no sé per què— em feia por».

Una història de 15 anys

1974. Comença el trasllat de Jesús a Bétera. Exhospitatització d'alguns pacients en funció a les seues famílies, prèvia rehabilitació i sense cap mitjà institucional. (Director gerent, Molini).

1976. Amb l'entrada a la direcció de García Alonso del Moral apareixen nombrosos impediments per a la reforma. S'elabora el primer Pla Assistencial que contempla l'exhospitatització (Dr. Gómez Beneyto) però no arriba a aprovar-se.

1978. No hi ha director tècnic; arribada del diputat delegat F. Crespo, que convoca una Comissió Assistencial formada per dos representants de cada pavelló, per elaborar un projecte d'Assistència Psiquiàtrica. S'elabora el projecte que queda arxivat pel canvi de diputat (Fos) i l'arribada d'un director (Bogani), que elabora el seu propi pla.

1981. Es posa en marxa el Pla de sectorització i exhospitatització amb adjudicació del personal a les àrees. Continua l'exhospitatització de pacients crònics voluntàriament per part del personal sanitari.

1982. Canvi de direcció tècnica i política. Es du a terme el projecte de Fos: construcció del mur del manicomi, malgrat l'oposició del personal sanitari i professionals d'altres organitzacions.

1983. Canvi de legislació psiquiàtrica referent a la tutela i l'internament psiquiàtric. Desapareix la llei del 31 i es suprimeix la llei de perillositat social.

1984. Canvi en la direcció política, diputat Vargues. Entrada en direcció de Julián Espinosa. Progressiu augment del nombre d'exhospitatitzacions de crònics a diferents llocs del País Valencià. Es busca una alternativa diferent a les famílies (famílies adoptives, pisos, residències, etc...).

1985. Projecte de llei general de sanitat que inclou la psiquiatria. Projecte de transformació de l'Hospital Psiquiàtric de Bétera. S'exhospitatitzen 62 pacients crònics.

1986-87. La Diputació aprova el Pla de Reforma Psiquiàtrica, proposat per Julián Espinosa.

1988. El personal sanitari de la UGT comença a criticar el pla de reforma aprovat. El sindicat denuncia casos d'abandó, tancament de pacients en pisos i manca d'atenció a les persones exhospitatitzades de Jesús i la Misericòrdia. La direcció del Psiquiàtric (Julián Espinosa) adopta una postura defensiva de cara al pla i els responsables polítics no es pronuncien. □

que per no estar sola, ja que el meu germà viatjava molt. A Jesús he estat bé —diu—, però el Pati Centre, no sé per què, em feia por».

Adoració Sánchez, Encarnació Monasol i Àngels Civera, junt amb les altres vuit dones que viuen a la residència, sumen un total de 905 anys d'edat. N'han passat tancades al manicomi 405, i la mitjana d'internament de 33 és de 75 anys. Actualment tenen entre els 75 i els 80 anys. Van ser deshospitatitzades el 86, d'acord amb el Pla de Reforma Psiquiàtrica de Julián Espinosa. Són ateses per un equip multidisciplinari de 15 professionals (metges, psicòlegs, assistents socials i auxiliars sanitaris). La residència on viuen pertany a l'àrea sanitària 08, una de les 11 de tot el País Valencià. La funció assistencial que realitzen aquestes àrees es desenvolupa dins una zona comunitària molt concreta i això facilita el contacte amb les entitats socials, polítiques i familiars dels pacients. Un dels objectius principals de l'àrea és evitar els ingressos en l'Hospital Psiquiàtric. Les de salut mental es van crear el 86, quan la Diputació va aprovar el Pla de Reforma Psiquiàtrica. □